ح. زبیری.

350 - 79 "Мо'алем ал-Ибадат". Учебник по основам ша
начинающих. Казанъ, 1910 г.

معلم العبادات

ایکنچی قسم

مشروعات: یعنی فرض، واجب، سنت، مستحب عمللر هر قایوسی اوزینه مخصوص بابلرده بیان قیلنمشدر. قسم اولی بعدنده مکاتب ابتدائیه شاکردلرینه اوقتور ایچون ترتیب ایتلدی.

ناشری:

صباح کتبخانه‌سی

(دورتنچی مرتبه باصلدی)

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Императорскаго Университета.
1910.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد واله وصحبه أجمعين!

افعال مكلفين بيانندە

مكلف‌نك عملى سيگز تورليدركه: فرض، واجب، سنت، مستحب، مباح، مكروه، حرام، مفسددرلر.

فرض يعنى قيلنورغه قوشلغان بولووى شكسز دليل برله ثابت بولغان عمل.

فرض ايكى تورلى: برسى فرض عين‌دركه هر كمنك اوز اوستينه يوكلنگان عمل بولوب قيلماسه عذابقه لايق اولور.

ايكنچى سى: فرض كفايه‌دركه، جماعتكه يوكلنگان بولوب آرادن برسى قيلسه قالغانلرينك اوستندن توشار. اما برسى‌ده قيلماسه اول وقت بارچه‌سى گناهلى بولورلر.

باب اوّل فرض عينلر بياننده

فرض عمللردن بو كتابده بيان اينوله چكلرى

جمعه نمازى، قضاغه قالغان نمازلرنى اوقو، رمضان روزه‌سى، روزه‌نك فرضلرى، روزه قضاسى، روزه كفارتى، زكات، زكاتنك فرضلرى، حج قيلمق، حج‌نك فرضلرى، غسل، غسل‌نك فرضلرى بونلردن باشقه فرض كفايه عمللردن برقدرى بيان اينلور.

جمعه نمازی بیانینده

جمعه نمازینینگ فرضی ایکی رکعت بولوب جمعه کونی اویلی وقتنده شول کون‌نینگ اویلی‌سی اورنینه اوقولادر؛ اگر جمعه‌نینگ شرطلری تمام طابلوب اوقولسه اول کونی اویلی نمازی اوقولماز. جمعه نمازی آلتی شرطی طابولماغان کشیگه فرض توگلدر. اول شرطلر جمعه‌نینگ وجوبینینگ شرطلری دیوب ایتوله‌در.

آنلر:

بیرنچی: بالغ کشی بولمق، ایکنچی: عاقل یعنی عقللی بولمق، اوچنچی: ایر کشی بولمق، دورتنچی: مقیم بولمق، بشنچی: حرّ یعنی آزادکشی بولمق، آلتنچی: صاغ وسلامت کشی بولمق.

بس: صبی بالالرغه، دیوانه کشیلرگه، خاتونلرغه، مسافرلرگه، آزاد بولماغان کشیلرگه هم صوقر، آقصاق، قولسز کبی ضعیف‌لرگه هم جمعه‌غه بارا آلماسلق آورولارغه جمعه فرض توگلدر. آنلر اویلی نمازی اوقورلر. اگر آنلرده جمعه‌غه بارسه‌لر درست بولوب اویلی نمازی اوستلرندن توشه‌ر. اما قل‌لرغه خواجه‌لری اذن بیرسه، صوقرلرنی مسجدکه جیتا کلاب باروچی بولسه آنلرنینگ‌ده جمعه اوقولری تیوش بولادر.

جمعه نمازی اوقولور ایچون ینه آلتی شرطی بار، بونلر جمعه‌نینگ اداسینینگ شرطلری دیوب ایتوله‌در.

آنلر:

بیرنچی: شهر، یعنی جمعه اوقولا طورغان آول شهر دیبلورلك بولمق.

ایکنچی: امام، جمعه اوقتورغه لایق بر کشی بولمق.

اوچنچی: جماعت، امام‌دن باشقه ایك آزی اوچ مقتدی بولمق.

دورتنچی: اویلی وقتی، اویلی‌دن الك، یا صوڭ درست توگلدر.

بشنچی: اِذن، یعنی هرمؤمن‌نینگ مسجدکه کروگه اختیاری بولسون.

آلتنچی : خطبه، امام فرضدن الك جماعتکه وعظ سويلامك. بو شرطلر تمام طابولماسه جمعه نمازی اوقولماز. کوب یرلرده بو شرطلرنك تمام طابلووی شکلدر. شونك ایچون جمعه فرضندن صوك (احتیاط الظهر) یعنی اولی نمازینی صاقلاو ایچون دورت رکعت نماز اوقولادر.

مسجدکه کیلوب کرگاچ ایکی رکعت تحیة المسجد نمازی اوقولادر. بوندن صوك جمعه نمازینك سنتی دیوب دورت رکعت سنت نماز اوقوغاچ امام منبرگه چغوب خطبه اوقور، جماعت طڭلاب طورورلر، امام خطبه اوقوغان وقتده مسجدکه کیلوب کرگان کشی سنت اوقوغه کرشماز بلکه طڭلاب طورور. امام خطبه اوقوغانده ذکر وتسبیحده بولو هم درست توگلدر.

خطبه تمامنده ایکی رکعت فرض نماز اوقولور، بونك صوگنده ینه دورت رکعت سنت اوقولور. بوندن صوك دورت رکعت احتیاط الظهر نمازی اوقولور ایك صوگره اوشبو وقت سنتی نیتیله ایکی رکعت نماز اوقولورده جمعه تمام بولور.

جمعه‌نك فرضینه امام سلام بیرگانچی یتشکان کشی مسبوق بولوب امامغه ایارور، قالغانینی قضا قیلور. یتوشه آلماغان کشی اولی نمازی اوقور.

قالغان نمازلرنی قضا قیلو بیاننده

وقتنده اوقولمی قالغان نمازلر ایکنچی وقتده اوقولسه‌ده فرض اوستدن توشه‌ره بویله اوقو قضا دیوب اینوله‌در. فرض بولغان نمازلرغنه قضا قیلونه‌در، سنت نمازلر هم جمعه، عید نمازلری قضا قیلنمازلر. مگر ایرته نمازی شول کوننی اولی‌گه قدر قضا قیلنسه سنتی‌ده اوقولور. یستو نمازی ایله برابر وتر نمازی‌ده قضا قیلنور. نماز مکروه وحرام بولغان وقتلردن باشقه هر وقت‌ده قضا نماز اوقو درست بولادر. مثلا قویاشنك چغوب طورغان وقتنده، تمام

توش وقتنده، ایکندی اخشام آراسنده هیچ بر نماز درست توگل، مگر شول کوننك ایکندی نمازی بولسه قویاشنك اینوب طورغان وقتنده‌ده درست بولادر. برکوننك نمازی قضاغه قالغان کشی ترتیبی ایله یعنی اوّل ایرته نمازین ایلك صوگره یسیع ووتر نمازین اوقو تیوشدر. قضا نمازده‌ده اذان وقامت سنت بولادر، برنیچه نماز قضا قیلنغانده بارینه بر اذان یته‌در. قضا نمازلرنی جماعت بولوب اوقوده درست؛ اول وقتده جهریه نمازده امام قرائتنی قچقروب اوقور. اما یالغزغنه قضا قیلغانده جهریه نمازنی‌ده یاشرون اوقو واجب بولادر.

برکشینك قضاغه قالغان نمازی عمرنده بشدن آرتق بولماسه اول کشی وقتی کرگان نمازنی قضادن الك اوقو درست توگل، بوندای آدم صاحب الترتیب دیوله‌در. اگر قالغان نمازی بشدن آرتق بولسه بوکشی اختیارلیدر؛ تلاسه قایسینی الگاری اوقور، لکن وقتلی نمازنك وقتی چیغارلق بولسه قضانی صوگغه قالدرور.

رمضان روزه‌سی

هر یلنی رمضان آینده اوطوز کون طاگدن آلوب قویاش بایوب بتکانچه شریعت اسلامیه‌ده طیولو تیوشلی بولغان اشلردن صاقلانوب بتون اعضا برله الله تعالی گه عبادت قیلو روزه، صوم اسملرنده‌در.

روزه‌نك فرضی اوچدر: برسی نیت یعنی طاگدن آلوب قویاش اینگانچه روزه بولاچاقنی نیت قیلمق، اولی‌گه بر ایکی ساعت قالغانچه نیت قیلسه درستدر. اماسحردن صوك طاگغه قدرلی نیت قیلمق مستحب ومندوب در.

ایکنچی: مذکور مدتده آشاو ایچونی قویوب طورمق.

اوچنچی: شول مدتده جماعنی قویمق.

روزەنی بوزوب قضانی لازم ایته طورغان اشلر

برکشی طاڭ آطماغاندر دیوب سحر آشاسه حالبوکه طاڭ آطقان بولسه، یا ایسه قویاش اینگاندر دیوب افطار قیلغاچ قویاشنڭ اینماگانلکی معلوم بولسه، یا ایسه آغز طولوسی قوصسه، یا که بوغازینه یغمور، قار کرسه روزه بوزولوب قضا لازم بولادر، کفارت لازم توگل. روزەسی بوزولغان کشیلرده قویاش باطقانچه آشامی ایچمی روزه کشیلر کبی طورو تیوشدر.

روزەنی بوزمی طورغان اشلر

برکشی روزه ایدوکینی اونوتوب آشاسه، ایچسه، یا ایسه بوغازینه طوزان، طوفراق، توتون کرسه یا که توشلانوب جنب بولسه روزەسی بوزولماز، جنب اولغانده روزه حالندەده غسل لازم‌در.

روزەنڭ سنتلری، مکروهلری، مباحلری

روزه کشی ممکن قدر ذکر وتسبیحده بولو، قرآن اوقو کبی ثوابلی اشلر برله وقتینی اوزدرمق، فائدەسز سوزلر سویلاودن، کشی برله قچقرشودن صاقلانمق، قویاش اینگاچ‌ده اخشام نمازی اوقولغانچه خرما کبی طاتلی نرسه برله افطار قیلمق، افطار قیلدقدن صوڭ (اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَبِكَ اٰمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَعَلٰى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ فَاغْفِرْ لِي يَا غَفَّارُ مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ) دعاسینی اوقوب دعا قیلمق روزەنڭ سنتلرندندر.

صوغه چوموب قویونو، صاغز چاینـاو، برنرسەنڭ تمین طاتو، افطارسز ایکی کون روزه طوتو کبی اشلر همەسی مکروهدر.

اما صاتوب آلوناچاق طعامنی طاتوب قارامق هم بالا آناسی بالاسینه طعام

چایناب بیزملک، قان آلدرمق، کوزگه سورمه طارتمق، سولوك صالدرمق

کبی اشلر مباحدر.

روزه‌نی قضاغه قالدرولری درست بولغان کشیلر

مسافر کشی سفرده وقتده، بالا ایمزه طورغان خاتون بالاسینه ضرر کیلودن قورقسه، یوکلی خاتون‌نلك بالاسینه یا ایسه اوزینه ضرر کیلورلك بولسه، آورو کشی چیرینك آرتوودن قورقسه، روزه‌نی قضاغه قالدرولری درستدر.

اما روزه‌غه قوّتی یتماسلك ضعیف وقارت کشی ایچون بر کون روزه اورنینه بر فقیرنی طویدرمق‌ده درست بولادر.

سحر آشاب سفرگه چققان کشی مسافر بولدم ایندی دیوب روزه‌سین بوزو درست بولماغان شیکللی، روزه‌سز حالنچه کوندوز سفردن قایتقاچ آشاب اوطورووی‌ده درست توگلدر.

روزه کفارتی

اوز تلاوی برله رمضان روزه‌سینی بوزغان کشیگه قضا هم کفارت فرض بولادر. کفارت بر قُلْ آزاد قیلمق، اگر ممکن بولماسه بر طوتاشدن یعنی آراده کونلر قالدرماینچه آلتمش کون روزه طوتمق تیوشدر. قارتلق یا ایسه ضعیف‌لك سببلی بوگاده قوّتی یتماگان کشی آلتمش فقیرنی طویدرمق، بر کون قضا قیلمق فرضدر.

نفل روزه‌سینی تلاب بوزغان کشیگه کفارت یوق، لکن قضا واجب‌در.

زکات

زکات دین اسلامنك شرطلرندن برسیدر. هر یلده بر مرتبه مالنك قرقدن برسی، زکات بیروله طورغان یرلردن برینه بیروله‌در. زکات بیرلورگه [illegible] غان یرلر (مصارف الزکوة) دیوب ایتوله‌در.

بارماغان ده بیلر کشیگه

آنلردن برسی: (فقیر)، یعنی قولنده نصاب قدر مالی بولماغان کشی؛

ایکنچی‌سی: (مسکین)، یعنی قولنده هیچ بر نرسه‌سی بولماغان کشی؛

اوچنچی‌سی: (عامل)، یعنی زکات جیبار ایچون بیلگیلانگان کشیدر؛

دورتنچی سی: (مدیون)، بورچینه هم بورچندن آرتوب نصاب‌قه یتارلك آقچه‌سی بولماغان کشی؛

بشنچی‌سی: (مکاتب)، یعنی قولینه یازو بیرلمش قل؛

آلتنچی‌سی: (ابن السبیل)، یعنی یول کشیسی، قولنده مالی بولماسه، گرچه یورتنده مالی کوب بولسه‌ده؛

یدنچی‌سی: (منقطع الحج یا ایسه منقطع الغزاة)، یعنی حجگه، یا ایسه دین ایچون صوغشقه بارورده مالی بتوب یولدن طوقتالغان کشی‌در.

زکات بیرو درست بولماغان اورنلر

آتا آناغه، بابا وابیلرگه، اوز بالالرینه، بالالرینك بالالرینه، خاتون اوز ایرینه، یا ایسه ایر خاتونینه، نصاب قدر مالی بولغان کشیگه، یا ایسه نصاب قدر مالی بولغان بای کشینك صبی بالاسینه زکات بیرو درست بولماز.

اما طوغمان‌لرغه (قرنداشلرگه) هم عالم کشیلرگه، طول خاتونلرغه، شاکردلرگه یعنی علم استاگوچیلرگه بیرو بیگرا کده افضلدر.

زکات چغارولا طورغانماللر

اوچ تورلی مالدن زکات چغارولادر. برسی: (ثمن)، یعنی آلتون یا کموش ماللر، کیراك آقچه ایتوب یاصالغان بولسون، کیراك زینت ایچون بولسون. آلتون کمش اورنینه یوری طورغان باقر هم کاغد آقچه‌لرده ثمن‌دن صانالادر.

زکات چغارولا طورغان ماللرنك ایکنچی‌سی: (مال تجارة)، یعنی صاتو ایچون آلنغان ماللر، آنلر صاتولمی طورسه‌ده، یا ایسه فائده کیتورماسه‌ده،

اوچنچی: (مال سوائم)، یعنی یلنڭ کوبرا گنده قرده اوتلاب اوسکوچی حیوانلر (آت، صغر، دوه، صارق، قوی، کچه) کبی‌در.

شول: ثمن، مال تجارت، مال سوائم‌دن باشقه بولغان نرسه‌دن زکات چقارلماز. مثلا جیگار ایچون آصرالغان آتلردن، سوتین صاوار ایچون آصرالغان صغرلردن، طورور ایچون صالنغان یورتلردن، اوشانداق اجاره ایچون صالنغان یورت، کیبت کبی بنالردن، هم طورمش ایچون کیراکلی بولغان نرسه‌لردن، خانه جهازلرندن زکات چیغارو فرض توگلدر.

بورچقه بیرلگان مالینڭ قولغه کرووی (آلنووی) خوفسز بولسه همان زکاتی بیروله‌در. قولغه کرگاندن صوڭ بیره‌چك بولوب وقتندن کیچکترلسه‌ده درست بولور؛ اما قولغه کرگاچ اوزغان کونلر ایچونده بیرو فرض بولور.

اگر بورچقه بیرلگان مالنڭ قولغه کرووی شکلی بولسه، یا ایسه بورچقه آلغان کشی طانوب یورسه، صوڭره مال قولغه کرسه‌ده اوزغان کونلر ایچون زکات بیرلماس، طابولغان مال حکمنده بولور.

زکات‌نڭ فرض بولووی یدی شرط برله‌در

برنچی: مال خواجه‌سی مسلمان بولمق، دین اسلامده بولماغان کشیلرنڭ مالندن زکات آلنماز.

ایکنچی: مال خواجه‌سی بالغ بولمق، صبیلرنڭ مالندن زکات آلنمیدر.

اوچنچی: مال خواجه‌سی عقللی بولمق، دیوانه‌نڭ مالی بولسه‌ده زکاتی فرض توگل.

دورتنچی: آزاد کشی بولمق، قل‌لرنڭ مالندن زکات چقارو فرض توگل.

بشنچی: نصاب‌غه مالك بولمق.

آلتنچی: نصاب قدر مالی حاجة اصلیه‌سیندن هم بورچدن آرتق بولمق...

يدنچی: نصابقه مالك بولغاچ بر يل كيچلك. اوّلگی نصابینه مالك‌نڭ هم باقی بولووینه بریل طولغاچ یلنڭ ایچنده قوشلغان مالدن (فائده‌لردن) زکات بیرولور. آنلرغه ینه یل طولو کوتوب طورولماز. زکات یل طولودن الك بیرلسه‌ده درست بولادر.

زکاتنڭ زکاتدن حساب ایتلووی اوچ شرط برله‌در

برنچیسی نیت، ایکنچیسی تملیك، اوچنچیسی مصرفینه بیرمکدر.

اگر نیت قیلنماینچه بیرلسه زکاتدن حساب قیلنماز. نیت ایتلماینچه بیرلگان مال فقیر قولنده سلامت وقتنده زکاتدن نیت قیلنسه درست بولور. اگر فقیر قولنده هلاك بولغاندن صوڭ نیت اینلسه اول وقت درست بولماس.

زکاتنی مالدن آیرغان وقتده، یا ایسه فقیرگه بیرگان وقتده نیت ایتلسه درستدر. زکات ایدوکینی فقیرگه ایتو، یا ایسه بلدرو شرط توگلدر. کوگلده زکات نیتی بولسه فقیرگه بورچ دیوب بیرولسه‌ده زکاتدن حساب ایتلور.

تملیك، یعنی زکاتنی فقیرنڭ اوزملکینه بیرودر. آشاتقان آشنی زکاتدن حساب قیلو کبی‌ده تملیك یوقدر.

مصارف الزکات کملر ایدوکی اوزغان درسلرده بلدرلدی. مصرفینه بیرلماسه زکاتدن حساب اینلماز.

حاجة اصلیه ونصاب

آدم‌نڭ طورمشی ایچون لازم بولغان نرسه‌لرنی (حاجة اصلیه) دیوب اینه‌لر. برکشی‌نڭ حاجة اصلیه هم بورچندن آرتق زکات چغارلق مالینی (نصاب) دیوب اینه‌لر. اگر آرتقان مالی زکات چغارلق بولماسه نصابدن صانالماز.

کموش نصابی: ایکی یوز درهم‌در (بر یوز قرق مثقال بولادر).

آلتون ... مثقال‌در. آلتون کموش ... اعتبار ... [illegible]

مالاغد هم باقر آقچه‌لر آلتون یا ایسه کموش نصابی برله اعتبار قیلونه‌در.
زکان مال تجارت: اوشانداق آلتون یا کموش حسابی برله اعتبار قیلونه‌در.
سلك مال سوائم‌نلڭ نصابی: قوی، صارق هم کچه قرق باش بولمق، دوه بش باش، صغر اوطوز باش بولمق، آت برسی بایطال (بیه) بولسه ایکی باشدر.

اوزلکندنگنه نصاب بولماغان تورلی مالنی جیغان تقدیرده قیمتی کموش نصابی قدر بولسه آندن‌ده زکات چقارلور.

زکات‌نلڭ مقداری

زکاتغه مالنلڭ قرقدن برسی بیروله‌در. بس (٢٠٠) درهم‌دن بش درهم، (٢٥) مثقال آلتوندن یارتی مثقال بیروله‌در. بر درهم یکرمی تین بولسه (٢٠٠) درهم (٤٥) صوم بولادر. بوندن بر صوم زکات چقادر. سودا مالی شوکا قیاس ایتلوب (٤٥) صوملق مالدن بر صوم، (٨٥) صوملق مالدن (٢) صوم، (٢٠٠) صوملق مالدن (٥) صوم، (ملڭ) صوملق مالدن (٢٥) صوم‌در. مال سوائم‌ده (٤٥) قویدن بر باش قوی، اوطوزصغردن بر یاشلك بر بوزاو بیرلور. دوه‌ده (٢٥) که قدر هر (٥) باش ایچون بر قوی بیرلوب، (٢٥) طولغاچ بر دوه بالاسی بیرولور.

آنلرده هر برسی ایچون بهاسی‌نلڭ قرقدن برسی بیروله‌در.

تنبیه: قوی، دوه، صارق آصراوچیلر بو خصوصده الوغراق کتابلرغه مراجعت قیلسونلر! یاخود عالم‌لردن صوراسونلر، بو کتابده بو مسئله بیك قسقه‌غنه یازیلدی.

حج

حج، دین اسلامنلڭ ایلڭ الوغ عبادتلرینلڭ برسیدر. (برکشی حج قیلوب، الله تعالی اول کمسه‌نلڭ حجینی قبول ایتسه بوکشی انکاسندن طوغان کونده‌گی

كبی قایتور یعنی گناهلری بته‌ر) معناسنده بولغان حدیث شریف‌لر باردر.

حج نك فرض بولووی شول بش شرط برله‌در

برنچی: بلوغ، یعنی صبی‌غه حج فرض توگل. ایکنچی: عقل، یعنی دیوانه کشیگه حج فرض توگللر. اوچنچی: حریت، یعنی قل بولغان آدمگه حج فرض توگل.	قوللرنده حج فرض بولورلق قدر مالّلری بولسه‌ده.

دورتنچی: وقت، یعنی حجنی تیوشلی وقتنده قیلو فرض بولادر.

بشنچی: استطاعت، یعنی (مکهٔ مکرمه‌گه) باروب حج قیلوب قایتوغه مال جهتندن قادر بولمق. بوکا (قدرة مالیه) دیولور.

حج یولی اوغریلردن هم یوغملی چیرلردن هم باشقه‌چه آفتلردن طنچ بولمق. بوکا (امن الطریق) دیولور. صاغ وسلامت حالده مکهٔ مکرمه‌گه باروب قایتقانچی یول خرجلرینه هم اوزلری حج سفرنده وقت اوبده‌گی جماعتلرینه نفقه‌گه یتارلك مالّلری بولغان کشیلر مال جهتندن حج‌گه قادر دیوب صانالادر.

اوشانداق خاتونلرغه‌ده حج فرض بولادر، لکن بونلرغه ایری، یا ایسه نکاحی حرام بولغان قرنداشی ایبداش بولو شرطدر.

مال جهتندن حج‌گه قادر بولوب آورو، یا ایسه صوقرلق کبی سببلر ایله حج سفرندن عاجز بولغان کشیلرنك حج ایله وصیت ایتولری تیوش بولادر.

حج نك فرضلری

برنچی: احرام، یعنی مکهٔ مکرمه‌گه کرگانچی (میقات) دیوب ایتوله طورغان اورنده احرام کیوملرینی کیوب حجده ممنوع بولغان اشلرنی حرام قیلودر.

ایکنچی: وقوف، یعنی عرفه کونینكٔ اولی سندن نحر کونینكٔ طاڭینه قدر بولغان مدتده عرفات طاغنده حاضر بولمق.

اوچنچی: طواف، یعنی نحر کونلرینكٔ برسنده بیت اللهٔنی طواف قیلمق.

شول اوچ عمل ایله حج مویندن توشهدر، لکن حجنی تمام کامللاو ایچون واجب وسنت هم مستحبلرینهده رعایه تیوشدر.

حج نكٔ واجبلری

برنچی: وقوف، جمع یعنی عید کوننده طاڭ ایله قویاش چغو آراسنده مزدلفهده حاضر بولمق.

ایکنچی: صفا ایله مروه آراسنده سعی قیلمق.

اوچنچی: تیوشلی اورنلرنده کیراك قدرنچه طاشلر آطمق.

دورتنچی: طواف وداع، یعنی قایتور آلدندن بیت اللهٔنی طواف قیلوب کیتمك.

بشنچی: احرامدن چقغانده ساچنی آلدرمق، یا ایسه قصقارتمق. (١)

غسل

فرض بولغان روشنچه بتون تننی یوو (قوینو) غسل بولادر. اوچ تورلی اشدن صوڭ غسل فرض بولادر.

برنچی: (جنب) بولغاندن صوڭ.

ایکنچی: خاتون قزنكٔ عادتلری بولغان حیض قانی کیلوب طوقتاغاندن صوڭ.

اوچنچی: خاتونلرده بالا طابقاندن صوڭ کیله طورغان (نفاس) بعدندهدر.

غسل نكٔ روشی

غسلده اوچ فرض بار، اگر شول فرضلرده کیمچیلك قیلنسه غسل غسلدن صانالماز.

برنچی: مضمضه، یعنی آغزنی چایقامق.

(١) بونده حج نكٔ باری فرض و جبلرینه بیان قیلندی. حجغه بارلچق تانلر مناسك الحج کبی رسالهلردن افعال واحکام حجنی اوکرانورلر.

ایکنچی: استنشاق، یعنی بورونتی چایقامق.

اوچنچی: بتون تننی یومق. تننی بوغانده بر طامچی صو یتارلك قدرلی گنه بولسه‌ده قوری یر قالسه غسل درست بولماز. شونڭ ایچونده صو تیووی شکلیراك بولغان یرلرگه: صاقال، صاچ، مییق توبلری کبی هم قولاق ایچی، کوز توبی، قولتق آستی کبی چوقورلارغه صو ایرشدرو تیوش بولادر. خلاصه تن‌نڭ طش طرفنده یوولماغان یر اصلا قالماسون.

سنت بولغان روشچه غسل قیلو طریقی

اوّل نماز طهارتی کبی طهارت آلنور، آیاقلرغنه یوولماز. بوندن صوڭ قبله‌غه آرقا ایله بولغان حالده باشقه صو صالنور، صوڭره اوڭ ایلڭ باشینه وصول ایلڭ باشینه صو صالنغاچ صو تیماگان یرلر قالماسون ایچون بتون تن بر مرتبه اشقولور (سیپالور)، بوندن صوڭ ینه ایکی مرتبه بتون تنگه صو قویلغاچ ایکی آیاق یوولوب غسل تمام اولور.

بس غسلده بتون تننی اوچ مرتبه یوو، هم بر مرتبه صو صالغاچ تننی اشقو، صونی کوب توکماو، عورتڭ قبله‌غه قارشی بولماوی، سنت عمللردندر. بو طریقه غسل قیلغان کشی طهارتلی‌ده بولوب نماز اوقووی درست بولور.

باب ثانی فرض کفایه‌لر بیاننده

فرض کفایه شولدرکه آنی قیلو طوغری بر کشیگه گنه خاصلانمایںچه بتون جماعتکه یوکلانگان بولور. شونڭ ایچونده فرض کفایه عمل قیلنمی قالسه گناهسی‌ده بتون جماعتکه یوکلانه‌در.

اگر آرادن برسی قیلسه ثوابلی بولوب، قیلمی قالغانلرینه اصلا گناه بولماز. اگر برلکده آنلرده قیلسه‌لر الوغ ثوابلی بولورلر.

فرض كفايه‌لرنڭ بو كتابده يازيلغانلرى

برنچى: سلام بيرگان كشيگه (وعليكم السلام) ديوب جواب بيرمك. بر نيچه آدم بولغانده آرادن برسى سلام قايتارسه يته‌در. هر قايوسينڭ قچقرشوب سلام آلولرى تيوشلى توگلدر.

ايكنچى: بر كمسه توچكورگاچ (اَلْحَمْدُ لِلّٰه) ديوب ايتسه (يَرْحَمُكَ اللّٰه) ديوب جواب بيرمكدر. بوده سلام قايتارو كبيدر.

اوچنچى: پيغمبر صلى الله عليه وسلم‌نڭ اسم شريفلرى ذكر ايتلگانده (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمْ) ديوب صلوات ايتمك. كوب كشيلرنڭ آراسنده برسى قچقروب ايتسه شول يتار باشقه‌لرينڭ ريالانووى لازم توگلدر.

دورتنچى: مريض يعنى آورو آدمنڭ حالين صورى بارمق.

بشنچى: ميت‌نى يعنى اولگان آدمنى يووب كفنلاب قبرگه دفن قيلمق.

آلتنچى: ميت‌كه دعا قيلو، الله‌غه ثنا ايتو، نيتيله جنازه نمازى اوقومقدر.

ميت‌نى جيو

بر كشى اولم حالينه كيلسه آرقاسى ايله ياتقروب، آياقلرينى قبله طرفينه صوزوب قويلور. يا ايسه يوزين قبله‌غه قويوب، اوڭ طرفينه ايلاندرلوب ياتقرلور.

خسته كشى‌نڭ اوزينى تهليل ايت ديوب كوچلامايچه‌گنه، يانينده سيراك سيراك (لا اله الا الله) ديوب تهليل ايتولور.

جانى چقغانى بلنگاچ كوزلرينى يومدروب، آغزى آچولماسون ايچون اياككندن باغلانور. هم كوكراكى اوستينه‌ده تيمور ذاتى كبى نرسه قويلور.

بوندن صوكره ميت يوولوب كفن صارلور. كفن‌نڭ سنت بولغانى ايرلر ايچون اوچ قات بولوب، خاتونلرغه بش قاتدر.

برنچی: قمیص، مویندن آیاقغه قدرلی اورتلور.

ایکنچی: ازار، باشدن آیاق اوچینه قدرلی اورتلور.

اوچنچی: لفافه، باش طرفندنده هم آیاق طرفندنده باغلارلق قدرلی قالدرلوب اورتلور. فقیرلك اولغانده قمیص بولماسه‌ده یاریدر.

خاتونلر ایچون ینه ایکی قات آرتدرولادر: برسی خمار باش بورکانچیکی، ایکنچیسی خرقه کوکراکندن باغلی طورغان بر کیسا کدر، اگر محتاجلق بولسه خاتونلرغه‌ده قمیص هم خرقه‌سز درست بولور.

جنازه نمازی

یووب کفنلانگان میت، باشی مغرب طرفینه بولغانی حالده یرگه قویلور، صونکره امام میت‌نك کوکراگی طوغریسنده، جماعت امام آرتنده صف صف بولوب تزلگاچ جنازه نمازی اوقولور. نماز اوقوچی برگنه کشی بولسه‌ده میت‌نك کوکراگی طوغریسنده بولوق لازمدر.

جنازه نمازینك شرطلری هم باشقه نمازلرده بولغان شرطلردر، لکن جنازه نمازینه بیلگیلانگان بروقت یوقدر. دخی جنازه نمازی ایچون میت‌نك یوولغان بولمقی شرطدر.

جنازه نمازینك رکعتی هم قرائت، رکوع، سجود، قعودلریده یوق، دورت تکبیر ایکی سلام ایله تمام قیلونه‌دز.

اوقو روشی

(نیت قیلدم جنازه نمازی اوقوغه الله تعالی‌گه ثنا وبو میت‌که دعا وثواب ایچون خالصا لله تعالی) دیگاچ تکبیر ایله نمازغه کرشولور، قوللر باغلانغان حالده ثنا دعاسی اوقولور. بوندن صونك قوللرنی کوتارماینچه گنه ینه بر تکبیر ایتولور؛ بونیسی ایکنچی تکبیر برلادر (امام بولغان کشی یو

تکبیرلرنیده فچقروب ایتور. ایکنچی تکبیردن صوڭ صلوات شریفه اوقولور، صوڭره ایکنچی تکبیر کبی اوچنچی تکبیر ایتولور.

اوچنچی تکبیردن صوڭ جنازه دعاسینی اوقوغاچ، دورتنچی تکبیرنی‌ده اوّلگیلری کبی ایتوب، هر ایکی طرفقه (السلام علیکم ورحمة الله) دیوب سلام بیرلور. اوڭ طرفقه سلام بیرگانده اوڭ قول، صول طرفقه سلام بیرگانده صول قول ییارلوب نمازی تمام بولادر.

جنازه دعالری

اگر میت ایر کشی بولسه اوچنچی تکبیردن صوڭ اوشبو دعا اوقولور:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَاُنْثَانَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاَحْيِهِ عَلَى الْاِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْاِيمَانِ. اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِى اِحْسَانِهِ وَاِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ ❀

اگر میت خاتون کشی بولسه:

(اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِى اِحْسَانِهِ وَاِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ) یرینه (اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَتْ مُحْسِنَةً فَزِدْ فِى اِحْسَانِهَا وَاِنْ كَانَتْ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا) دیوب اوقولور.

اگر میت ایر بالا بولسه:

(اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهُ لَنَا اَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَمُشَفَّعًا) دیوب اوقولادر.

اگر میت قز بالا بولسه:

(اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَاجْعَلْهَا لَنَا اَجْرًا وَذُخْرًا وَاجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَمُشَفَّعَةً) دیوب اوقولادر.

شول روشچه جنازه نمازی اوقو مسلمان بولغان هر بر میت ایچون فرضدر. کیراك ایر، کیراك خاتون وکیراك صبی بالا بولسون. اگر جنازه نمازی اوقولمی کومولسه اول وقت قبرینه اوقولور.

بر بالا آنادن، ترك حالنچه طوغاچ‌ده اولسه آ گاده جنازه نمازی اوقولا هم اسم بیروله‌در. اما آنادن طوغاندوق اولك بولسه اسم بیرولوب، یوولوب کفنلاب دفن ایتلور.

میتنی قبرگه دفن قیلو

قبر قبله‌غه آرقلی یعنی بر باشینی قویاش چغوشینه وبر باشینی قویاش باتوشینه قیلوب، میت‌نك بویینه کوره قازیلور. قبله طرفندن لحد آچیلور. شول لحدکه میت اوڭ طرفی ایله یوزی قبله‌غه، آیاقلری قویاش چغوشینه، باشی قویاش باتوشینه بولغانی حالده یاتقرولور. بوندن صوڭ لحد چی کیرپچ ایله، یا ایسه آغاچ وقامش کبی نرسه ایله بولسه‌ده قاپلانوب طوپراق برله کوملور. صوڭره میت‌نك روحینه قرآن اوقوب طارالورلر.

باب ثالث واجبات بیاننده

معلم العبادات‌ده بونده قدرلی بیان قیلنغان واجبلر: نماز واجبلری، وتر نمازی، قنوت دعاسی، قصر رباعیه یعنی مسافر کشینیڭ دورت رکعتلی نمازنی ایکی رکعت کنه قیلوب اوقووی، حج‌نڭ واجبلری ایدی.

بو کتابده بیان قیلونه‌چق واجبلر: سجدۀ سهو، سجدۀ تلاوت، عید

نمازاری، فطره صدقه‌سی، تکبیر تشریق، قربان چالو، عشر بیرو، واجب بولغان وصیت، وصیتنی اوستلرینه آلغان کشیلر ادا قیلو، بونلردن باشقه بر قدر واجب عمللردر.

سجدهٔ سهو

نمازنڭ فرض اشلرندن بروسنه کیم‌چیلك قیلنسه، کیراك بلوب وکیراك یا گلشلق ایله بولسون، نماز درست بولماز، قاینا‌روب اوقو فرض بولور. اگر واجبلرندن بررسی قالسه، یا گلشلق ایله بولسه، آننڭ ایچون سجدهٔ سهو واجب بولور. اما واجب عمللردن بررسی بلوب قالدرلسه اول وقت سجدهٔ سهو واجب بولماز، نماز درست بولور، لکن واجبنی ترك ایچون تیوشلی جزاسی بولور. نمازنی قاینا‌روب اوقوده تیوشلی بولماز.

نمازنڭ سنت ومستحب عمللرندن بررسی ترك ایتلسه بر نرسه قیلنماز، مگر قصدا ترك ایچون تیوشلی جزاسی کورلور.

سجدهٔ سهو روشی

نماز اوقوچی (مصلی) یالغز (منفرد) بولسه آخرغی اوطورشده تشهدنی گنه اوقوردده هر ایکی طرفغه سلام بیرور، سلامدن صوڭ دعا قیلماینچه ینه تسبیحلری برله ایکی مرتبه سجده قیلور. بوندن صوڭ قعده‌ده ینه تشهد، صلوات هم دعانی اوقوب سلام بیرگاچ تیوشلی روشچه نمازنی بترور.

اگر نماز اوقوچی امام بولسه، مقتدیلر نماز تمام بولدی دیوب بلوب طوروب کیتماسونلر ایچون، تشهددن صوگره سلامنی بر یاقغه‌غنه بیرور. شولای بر طرفقه‌غنه سلام بیرگاندن صوڭ ینه ایکی سجده قیلوب تشهد، صلوات، دعا اوقوب نمازنی تمام ایتر.

امام سجدهٔ سهو قیلسه مقتدیلرگه‌ده واجب بولور، آراده مسبوقلر بولسه آنلرغه‌ده واجب بولور.

مقتدینڭ یاڭلشووی ایله هیچ کمگه سجدهٔ سهو واجب بولماز.

فرضا بر مقتدی قعدهده تشهد اوقونی اونوتسه بونڭ ایچون هیچ بر کمگه سجده واجب توگلدر.

اوشبو عمللر یاڭلشلق ایله ترك قیلنغانده سجدهٔ سهو واجب بولور

اوّلگی ایکی رکعتده سورهٔ فاتحه یا ایسه ضم سوره ترك ایتلسه، قعدهٔ اولی قالسه، قعدهده تشهد اوقواونوتلسه، جهریه نمازده یاشرون، خفیه نمازده قچقروب اوقولسه، وتر نمازنده قنوت دعاسی ترك ایتلسه، تشهد ترك ایتلوب آنڭ اورنینه خطاءً قرائت قیلنسه سهو سجدهسی واجب بولادر.

نمازده یاڭلشلق ایله اوشبو اشلرنڭ بررسی قیلنسه سجده واجب بولور

افتتاح تکبیری ایله نمازغه کرشکاندن صوڭ ینه بر تکبیر ایتسه، اوّلگی ایکی رکعتده سورهٔ فاتحهنی تکرار اوقوسه، قعدهٔ اولیده تشهدنی تکرار اوقوسه، یا ایسه صلوات اوقوسه، یا ایسه اوچنچی رکعتکه طورماینچه بر رکن (اوچ مرتبه سبحان الله) دیورلك مقداری تیك طورسه سجدهٔ سهو واجب بولور. رکوعنی بردن آرتق، یا ایسه سجدهنی ایکیدن آرتق قیلسه، یا ایسه قعدهٔ اولینی اونوتوب اوچنچی رکعتکه طورغانده تزلری طوغریلانغانچه ایسینه کیلوب قایتوب اوطورسه، یا ایسه قعدهٔ آخیرهنی قعدهٔ اولی دیوب بلوب سلام بیرماینچهگنه طوروب کیتسه، بشنچی رکعتنی سجدهسین قیلغانچه یاڭلشقانی خاطرینه کیلوب قایتوب اوطورسه، یا ایسه بشنچی رکعتنی قیلغاچ خاطرینه کیلوب ینه بر رکعت قوشوب آلتی رکعتدن تمام ایتسه، یا ایسه بر کشی

قعدۂ آخیره گه هیچده اوطورماینچه طوروب کیتوب بیشنچی رکعتده سجده‌سینی قیلغانچه قاینوب اوطورسه، قعدۂ اولی‌نی قعدۂ آخیره دیوب بلوب سلام بیرگان کشی سلامدن صوڭره دنیا اشی قیلمازدن اوّل خاطرینه کیلوب طوروب قالغان رکعتلرینی اوقوسه بس اوشبو طوغریلرده تیوشلی روشنچه سجدۂ سهو قیلمق واجب بولور. اگر سجدۂ سهوده اونوتلسه نماز اول وقتده‌ده درست بولوب قایتارو تیوشلی بولماز. اوشانداق بر نمازده سجدۂ سهونی واجب ایته طورغان بر نیچه اشلر قیلنسه‌ده همان بر مرتبه‌گنه سجدۂ سهو واجب بولور.

لاحقه

نمازده رکعت حسابنده یاڭلشقان آدم ایچون اوشبو حکملردر:

اگر اول کشینڭ اوّلگی یاڭلشووی بولسه نمازین بوزوب یاڭادن قایتاروب اوقور. اوّل مرتبه یاڭلشووی بولماسه تحری قیلور یعنی کوڭلی ایله اویلاب کوڭلی قایسی طرفقه اوطورسه شونڭ ایله سجدۂ سهو قیلوب، نمازین تمام ایته‌ر، اگر کوڭلی بر طرفقه‌ده اوطورماسه آز طرفی اخذ قیلنوب سجدۂ سهو ایله نماز تمام ایتلور.

بر کشی دورت رکعت اوقوغاچ ایکی رکعت کنه اوقودم دیوب اویلاب قعدۂ اولی فرضی ایله طوروب کیتسه مونڭ حکمی اوشبودر: اگر بشنچی رکعتنی تمام اینگانچی خاطرینه کیلسه قایتوب اوطوروب سجدۂ سهو ایله نمازینی تمام قیلور، بشنچی رکعتنڭ سجده‌سین قیلغاچ خاطرینه کیلسه اول وقتده ینه بر رکعت قوشوب آلتی رکعت قیلوب سجدۂ سهو ایله نمازی تمام ایتلور. دورت رکعتی فرضدن، قوشولغان ایکی رکعتی نفلدن بولور.

دورت رکعت اوقوغاچده اوطورماینچه بشنچی رکعتکه طوروب کیتکان کشی سجده‌دن اللك یاڭلشقانینی بلسه اوشانداق قایتوب اوطوروب سجدۂ

سهو ایله تمام ایته‌ر. قایتوب اوطورغاچ تشهدنی اوقوب سلام بیرور، زیرا بوکشی تشهد اوقومایینچه طورغان ایدی. اگر بو کشی بشنچی رکعتنی تمام قیلغاچ یا گلشقانین خاطرینه آلسه ینه آلتی ایتوب نمازینی تمام قیلور، لکن نمازی نفل بولوب آورلور، فرض نمازنی قایتاروب اوقو تیوش بولور.

ایکی رکعتنی دورت رکعت دیوب اویلاب قعدهٔ اولی‌ده سلام بیرگان کشی سلامدن صوڭره نماز بوزولورلق بر اش قیلماز بورون یا گلشقانین خاطرینه آلسه قیامغه طوروب قالغان رکعتلرینی اوقوب سجدهٔ سهو ایله تمام ایته‌ر. اگر سلام صوڭنده نماز بوزولورلق بر اش قیلغان بولسه اول وقت بتونلای قایتاروب اوقو فرض بولور.

سجدهٔ تلاوت

قرآن کریمده بولغان سجده آیتی اوقولسه یا ایسه اوقولغانی ایشتولسه تلاوت سجده‌سی قیلو واجب بولادر.

قرآنده اون دورت سوره‌ده برر آیت سجده باردر، اول سوره‌لر:

(اعراف، رعد، نحل، اسراء، مریم، حج، فرقان، نمل، سجده، ص، حم سجده، النجم، انشقت، علق) سوره‌لریدر.

شول آیتلرده سجود مصدرندن بولغان لفظغه اوّلندن یاکه آخرندن برر سوز قوشلوب ایتولسه سجده قیلو واجب بولور.

بر اورنده بر آیت نیچه کره اوقولسه‌ده بر سجده یتار، قات قات سجده واجب بولماز. اگر تورلی آیت اوقولسه اول وقت هر آیت صایون بر سجده واجب بولور، برمجلسده بولسه‌ده. اوشانداق بر آیت تورلی اورنده اوقولسه اوقو چیغه‌ده ایشتکوچیگه‌ده اوقولغانی صایون بر سجده لازم بولور. اوقوغاننی ایشتکوچیلرگه سجده قیلو آغر بولوردای بولسه سجده آیتینی یاشرون اوقو

مستحب بولور. قرآن اوقوغانده یالغز سجده آیتینی قالدروب کینو مکروه‌در.

سجده قیلو روشی

طهارتلی وپاك کیوملی بولغان حالده قبله‌غه قارشی باصوب (نَوَيْتُ أَنْ أَسْجُدَ سَجْدَةَ التِّلَاوَةِ مُتَوَجِّهًا اِلَى الْكَعْبَةِ خَالِصًا لِلّٰهِ تَعَالَى)

دیوب نیت قیلغاچ (اَللّٰهُ اَكْبَرُ) دیوب طوغری سجده‌گه بارلور. سجده قیلو برگنه مرتبه. سجده‌ده نیندای تسبیح ایتولسه‌ده یاریدر. سجده قیلغاندن صوڭ آیاق اوستینه طوروب ینه قعده قیلونه‌در، قعده‌ده دعا قیلغاچ تمام بولور.

تلاوت سجده‌سی قیلغاچ اوقی طورغان دعا:

سَجَدْتُ لِلرَّحْمٰنِ وَاٰمَنْتُ بِالرَّحْمٰنِ فَاغْفِرْلِي ذُنُوبِي يَا رَحْمٰنُ سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ ❁

نماز ایچنده سجده آیتی اوقولغاچده رکوع قیلنسه تلاوت سجده‌سی اوسندن توشه‌ر، اگر سجده آیتندن صوڭ ینه اوقومق لازم بولسه اول وقت سجده آیتی اوقولغاچده بر سجده قیلنور، صوڭره قالغان آیتلر اوقولوب رکوع وسجودلر قیلنور. نمازده امام تلاوت سجده‌سی قیلسه مقتدیلرگه‌ده واجب بولور.

عید نمازلری

هر یلنی ایکیشار رکعت ایکی عید نمازی اوقو جمعه فرض بولغان کشیلرگه واجبدر.

عید نمازی ایچونده جمعه شرطلری کیراك بولادر. لکن عید نمازنده خطبه شرط توگلدر، نماز تمامنده سنت بولادر. شوندن قالغان بش تورلی اش عیدنڭ شرطلرندن‌در. بو ایکی عیدنڭ برسی (عید فطر) دیوب آتالادر، رمضان شریف

بتکاچ شوّال آیی‌نلك برنچی کوننده اوقولادر؛ عذر بولغانده ایکنچی کونگه کیچکترلسه‌ده درست، اما اوچنچی کوننده درست توگل.

ایکنچی (عید قربان) دیوب ایتوله‌در؛ ذوالحجه آیی‌نلك اوننچی کوننده اوقولور. عذر بولغانده اوچ کونگه قدر کیچکترو درست بولادر.

عید نمازلرینلك وقتی قویاش چغوب اوچ آرشین قدر کوتارلگاچ اولی وقتی کرگانچه‌در.

عید نمازلرینلك باشقه نمازلرغه قاراغانده آیرماسی: هر ایکی رکعتده‌ده افتتاح تکبیرندن باشقه اوچار مرتبه تکبیر ایله قولاق قاغولادر. اوّلگی رکعتده ثنا صوگنده، ایکنچی رکعتده رکوعدن اللك ضم سوره صوگنده‌در.

اوقو روشی

عید فطرده: (نیت قیلدم ایکی رکعت عید فطر نمازینی اوقومقغه خالصا لله تعالی). عید قربانده: (نیت قیلدم ایکی رکعت عید قربان نمازینی اوقومقغه خالصا لله تعالی) دیوب نیت ایله (الله اکبر) دیوب قولاق قاغوب کرشکاچ قوللرنی باغلاب ثنا دعاسی اوقولور؛ بوندن صوك ینه اوچ مرتبه تکبیر ایله بتون جماعت قولاق قاغارلر، تکبیرلر آراسنده قوللر باغلانماینچه صالندروب طورولادر. اوچنچی تکبیردن صوك امام قچقروب قراءت قیلور، مقتدیلر طڭلاب طورورلر. ایکنچی رکعتده ضم سوره صوگنده اوّلگی رکعتده‌گی کبی اوچ مرتبه قولاق قاغارلر؛ دورتنچی تکبیر ایله رکوعغه باروب رکوع سجود قعود هم سلاملر ایله باشقه نمازلر کبی تمام قیلورلر. بوندن صوك امام خطبه اوقور، عید فطرده فطره صدقه‌سی‌نلك حکمتلرینی، عید قربانده قربان‌نلك حکمتلرینی خطبه‌ده بیان قیلمق سنت اولور.

عید کونلرنده سنت بولغان عمللر

اهالیٔ اسلام آراسنده عید کونلری ایلک الوغ بیرام کونلر بولدیغندن بو کونلرنی الوغلاب شاد ومسرور بولمق، رحیم وشفقتلی بولمق، ایزگو اشلر قیلمق، دوست ایش، قرداش روغ آراسنده بولغان صداقتنی اظهار قیلمق، بیك ضرور بولماغان اشلرنی بو مبارك کون حرمتینه ترك قیلوب قایغوسز روشده بولمق، بو کونلرنی‌ده: شادلقسز، مشقتده، یا ایسه آچ بولغان آدملرنك‌ده بزنك کبی آنا آنا بالالری بولدیغلرینی اویلاب قولدن کیلگان قدرلی آنلرغه اعانه قیلوغه طرشمق، اوزگننك حالگنی کوروب چن اخلاص ایله قناعت وشکرانه‌ده بولمق، ریاسز صدقه‌لر بیرمك، ایلك قدرلی کیوملرنی کیمك، عید نمازندن الك غسل قیلمق، عید نمازینه جایاو بارمق، بارغانده بر یول ایله، قایتقانده ایکنچی یول ایله قایتمق، عید فطرغه بارغانده یاشرون اما عید قربان نمازینه بارغانده قچقروب یولده تکبیر ایتمك، عید فطرده عید نمازینه قدرلی، عید قربانده عید نمازندن صوك طاتلی نرسه ایله افطار قیلمق کبی اشلرنك هر قایوسی سنتدر.

تنبیه: هر ایکی عید کونلرنده عید نمازندن باشقه دخی واجب عمللر باردرکه؛ آنلر: عید فطرده فطره صدقه‌سی بیرمك، عید قربانده قربان چالمق، دخی عید قربانده تشریق کونلرنده هر فرض نماز صوکنده تکبیر تشریق ایتمك‌در. بس شونلرنی آیروب آیروب بلمك لازم.

فطره صدقه‌سی

شریعتده بای بولغان کشیلرنك یعنی آنلرنك زکات آلولری درست بولماغان آدملرنك هر یللی روزه عیدنده کشی باشندن بر فطره صدقه‌سی بیرولری واجب بولادر. فطره صدقه‌سی‌نك افضل وقتی عید کوننی عید

نمازینه قدرلیدر. عیددن الك بیرلسه‌ده درست بولور، اوشانداق عیدکوننده
صوکغه قالسه‌ده واجب اوستندن توشماس همان بیرو تیوش بولور.

حاجت اصلیه‌سندن هم بورچندن آرتق کموش نصابی قدرلی، یعنی
قرق صوم چاماسی مالی بولغان کشی شریعتده بای دیوب آتالادر. مالغه
ماللك بولولرینه یل ایلانماگان بولسه‌ده فطره صدقه‌سی واجب بولادر.

فطره صدقه‌سی ده زکات بیروله طورغان اورونلرنك برسینه بیروله‌در. تورلی
یرگه بولمایچه، بر یرگه‌گنه، بر قدر فطره‌نی بیره‌چك بولغانده آیروب آیروب
بیرمك افضلدر.

فطره‌نك مقداری

بر فطره‌نك مقداری: آرپا ایله یوزومدن بر صاغ. بغدای ایله خرما
جیمشندن یارطی صاغ بولادر، یاکه شونلردن برسینك قیمتی قدرلی آقچه
بیرلسه‌ده درستدر.

برصاغ سیگز قداق، یارطی صاغ دورت قداق چاماسنده بولادر. دورت
قداق بغداینك قیمتین بر فطره ایچون بیره‌چك بولغانده دورت قداق
بغدای نیچه تین طورغانینی بلورگه کیراك؛ مثلا: بغداینك پودی (٨٥) تین
بولغانده بر فطره صدقه‌سی سیگز تین تیوشلی، اگر بغداینك پودی بر صوم
بولسه اول یلنی فطره اون تین بولادر، باشقه‌لری شونارغه قیاس قیلنسون!

فطره صدقه‌سی هرکمنك اوزی ایچون هم صبی بولغان بالالری ایچون
تیوشلی بولادر. اما خاتونی، بالغ بولغان بالالری ایچون فطره بیرمك ایرنك
اوستنده واجب توگلدر؛ اگر ماللری بولسه آنلرنك اوزلرینه واجب بولادر.
اگرفقیر بولسه‌لر اول وقت هیچ کمگه واجب بولماز، اما ایر آنلر ایچونده
بیرسه بیك زور ثوابلی بولور.

تکبیر تشریق

قربان عیدنده عیددن اوّلگی کون (عرفه کونی)، عید نمازی اوقولا طورغان کون (نحر کونی)، نحر کوننندن صوگره اوچ کون تشریق کونلری دیوب ایتوله‌در.

مثلا: عید جمعه کون بولسه پنجشنبه عرفه کونی، جمعه نحر کونی، شنبه، یکشنبه، دوشنبه تشریق کونلری بولادر، بارسی بش کوندر.

نماز اوقوچی کیراك ایر وکیراك خاتون، کیراك مسافر، کیراك مقیم بولسون، کیراك یالغز اوقوسون وکیراك جماعت برله اوقوسون عرفه کونینڭ ایرته نمازندن، بشنچی کوننڭ ایکندی نمازینه قدرلی یکرمی اوچ نمازنڭ آخرنده سلام بیرگاچ‌ده تکبیر تشریق ایتمك واجب بولادر. ایرلر قچقروب، خاتونلر یاشرون ایتورلر.

تکبیر تشریق:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ ❁

قربان

فطره صدقه‌سی واجب بولغان کشیلرگه هر یلنی، قربان چالونه طورغان کونلرنڭ برسنده، اوزی ایچون قربان چالمق‌ده واجب‌در.

قربان چالونه طورغان کونلر: نحر کوننده عید نمازندن صوڭ باشلاب اون ایکنچی ذی الحجه‌نڭ اخشام وقتینه قدرلی بولغان مدتدر.

اوشبو مدت ایچنده قربان بوغازلی آلماغان کشی، اگر قربانلغی آلنماغان بولسه قربانلقنڭ قیمتینی صدقه قیلو واجب بولادر؛ اگر قربانلغی آلنغان بولسه اول وقت قربانلقنڭ اوزینی صدقه قیلو تیوشدر.

مسافرکشیگه، دولتی بولسه‌ده قربان چالو واجب بولماز، مقیم بولو شرطدر.
قربان‌نڭ ایتینی یا ایسه تیریسینی صاتو درست توگلدر. بای کشیلر تیریسینی
هم قربان ایتینڭ اوچدن برسینی صدقه قیلو مستحب هم زور ثوابلی بر عملدر. حا
محتاج کمسه هیچ برنرسه‌سینی صدقه قیلمایىنچه اوزفائده‌سینه گنه طوتسه‌ده
درست بولور. تیریسندن کوون اشلانسه، یا ایسه کتاب قرآن کبی فائده‌لی د
نرسه‌لرگه آلماشدرسه‌ده درستدر، اما صاتوب آقچه‌سینی باشقه اورونلرغه طوتو
درست بولماز.

قربانغه لایق حیوانلر

قوی، کجه، صارق، دوه، صغر قربانغه لایق حیوانلردر. اما آت،
هم قاز، اورداك، کورکه کبی قوشلر قربانغه یاراقلی حیوانلر توگلدر.
صوقر حیوانلرنی، آقصاق، تشسز هم قولاقسز حیوانلرنی قربانغه چالو
درست توگلدر.
اوشانداق جیلیگی کیبه‌رلك درجه یابق حیوان، موگزی، یاایسه قویروغی
توبدن اوك اوزلگان حیوانلر قربانغه درست توگلدر.

قربانلقنڭ یاشی

کجه، صارق، قویغه بر یاش، صغرغه ایکی یاش، دوه‌گه بش یاش
طولغان بولو شرطدر. شوندن کیم بولغانده درست توگلدر.
مگر قوی برله صارق بیك زور هم سیمز بولوب بر یاش طولغان صارق
هم قویلردن آیرماسز بولسه‌لر آلتی آیلغی‌ده درست بولور. اما کجه‌گه مطلقا
بر یاش طولغان بولو شرطدر.
قوی، صارق، کجه، بررکشی ایچونگنه قربان قیلنورلر. صغر هم دوه
یدیشار کشی ایچون قربان قیلنسه‌لرده درست بولور. بر کشی بر اوزینه گنه
[illegible] قربان قیلسه‌ده درست هم الوغ ثوابلی بولور.

قربانغه دائر بر قدر مسائل

برنچی مسئله: بر کمسه قربانلق آلغاچ اول قربانلق بالالاسه، بالاسی‌نرك بالالرلنچه صدقه قیلنور، یاایسه انکاسی برله بوغازلانوب ایتی صدقه قیلنور. یا ایسه بالالاغان حیوان قالوب آنڭ یرینه ایکنچی حیوان بوغازلانسه‌ده درست بولور.

ایکنچی مسئله: قربانلق اولسه، یا ایسه یوغالسه قربان‌نڭ صاحبینه قارالور، اگر بای آدم بولسه ایکنچینی آلوب بوغازلامق واجب بولور، اگر ایکنچینی آلورلق بای بولماسه شول حالنچه قالور.

اوچنچی مسئله: برکشی قربانلق آلسه، اول قربانلغی عیب‌لنسه، اگر بای آدم بولسه ایکنچینی بوغازلاوی واجب بولور، اگر ایکنچینی آلورلق بای بولماسه شول کافیدر.

عشر

عشر اوندن بر دیگان سوز، عشر بیرو اوندن برسین بیرو دیگان سوز بولادر. یاغمور برله یا ایسه یلغه برله صوغارلغان آشلقلرنڭ اوندن برسینی صدقه قیلو واجب عملدر. آرش، بغدای، صولی، بورچاق کبی اورلق‌لردن هم یمشلردن، اوشانداق یاغمور برله اوسکان چه‌چه‌کلردن حاصل بولغانلغی ایچون، بالدن عشر بیرولور. عشرنی‌ده زکات بیرو یاراغان اورنلرنڭ برسینه بیرو شرطدر.

اما عشرده زکات‌ده‌ڧی کبی مال ایاسینڭ عاقل، بالغ بولمقی هم نصاب شرط توگلدر. مال ایاسی صبی، یا ایسه دیوانه بولسه‌ده یاخود نصاب قدرلی مالی بولماسه‌ده بار قدرینڭ اوندن برسین بیرو مطلقا واجب‌در.

عشر ایچون مالنڭ اوزی بیرلماینچه قیمتی‌گنه بیراسه‌ده درست‌در.

ینه واجب عمللر

کلام شریف‌نی تجوید قاعده‌سینه تطبیق ایله درستلاب اوقو واجب عمللردندر؛ یاخشیلاب اوقوماغان کشی واجب‌نی ترك قیلغان بولوب بیك زور گناهلی بولور هم اول کمسه‌گه قرآن لعنت قیلور.

قرآن، تجوید برله اوقولماغانده کوب ضررلر بار؛ بوبله اوقولدقده بیك کوب نمازلرنك نمازدن کیتماو احتمالی بار، عرب کلمه‌لرینك کوبیسی حرفینی مخرجندن چقارماو برله‌ده معناسی اوزگاره‌در، ایمدی قرآن‌نك معناسی اوزگارورلك یا کلش اوقواسه اول نماز البته نمازدن حساب ایتلماز. مثلا بر کمسه (وذللنا) برینه (وضللنا)، (فترضی) برینه (فترظا)، (ولا الضآلین) برینه (ولا الظالین)، یا ایسه (ولا الذالین) اوقوسه، (قریش) برینه (کریش)، (فلاتقهر) برینه (فلاتکهر) دیوب اوقوسه، یا ایسه (بظلام للعبید) برینه (بذلام للعبید) دیوب اوقوسه، (مغضوب) برینه (مغظوب) اوقوسه نمازی فاسد بولادر.

الله تعالی‌نك اسمینی (عزوجل)، (تبارك وتعالی)، (جناب رب العالمین) (جناب‌حق) کبی سوزلر ایله تعظیم ایتوب ذکر قیلمق.

قیلاچاق بر اشنی سویلاگانده (ان شاء الله) دیوب سویلامك.

گناه اشنی قیلماسه‌لر بارچه مسلمان قرنداشلر برله هیچ بر وقتده اوپکالاشماینچه طاتو طورمق.

شاکردلر استاذلرینی، خاتونلر ایرلرینی الوغلامق.

ایکی خاتونی بولغان کشی هر ایکیسینی تیگزلك برله طوتمق.

بر اشنی قیلورمن دیوب، یا ایسه باشقه‌چه وعده قیلغانده وعده‌نی یرینه یتکرمك.

بر کشی بلورایچون بر مسئله صوراسه، قولدن کیلگان قدرلی درستلاپ جواب بیرملك، بله طوروب جواب بیرماگان کشی بیك الوغ گناهلی بولور.

آتا آنالر بالالرینه تربیه، ادب، علم اوگراتمك.

حاکم بولغان کشی هر طوغریده درست حکم قیلمق.

طاهرنده بوزقلق کورلمگان هر بر مؤمن ومسلمان آدملر حقنده حسن ظن قیلمق. بس شول اشلر هر قایوسی واجب عمللردندر.

باب رابع سنتلر بیاننده

بونده قدرلی بیان قیلنغان سنتلر: نماز، روزه، طهارت، تیمم، غسل، عید هم قربان کبی عمللرنڭ سنتلری ایدی.

بوندن صوڭره بیان قیلونەچقلری سنت مؤکده بولغان عمللر، سنت غیر مؤکده بولغان عمللر، سنت علی الکفایه بولغان عمللر، آشاو ایچوده بولغان سنتلر، کیوم کیوده تیوشلی سنتلر، هر کم اوزین اوزی سنت بولغان روشچه تربیه قیلو طریقی هم بونلردن باشقه سنت عمللردر.

سنت: پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم دایمچیلق قیلغان اشلرکه، بونده بر مرتبه، یاایسه ایکی مرتبه ترك قیلغان بولور. بونڭ حکمی: بر کمسه قیلسه بیك الوغ ثوابلی هم پیغمبرمزنڭ شفاعتینه لایق بولور. بر کمسه ترك قیلسه قیامتده شلته گه مستحق بولوب، پیغمبرمزنڭ شفاعتندن محروم بولو احتمالیده بار.

سنت اوچ تورلی بولادر برسی: سنت مؤکده درکه، اول اشنڭ سنت بولووی قطعی بولوب بر کره بولسەده ترك قیلنماز؛ ترك قیلنسه شفاعتدن محروم بولوغه سبب بولور.

ایکنچی‌سی: سنت غیر مؤکده‌درکه، بعض وقت ترك قیلنسه‌ده گناه بول
اما هر وقت ترك قیلندقده بوده شفاعتدن محروم بولوغه سبب‌در.
اوچنچی: سنت علی الکفایه‌درکه، جماعتدن برسی قیلسه باشقه‌لرن
اوستندن توشر.

سنت مؤکده بولغان عمللر

نمازنی جماعت برله اوقو، ایرته نمازنده فرضدن اوّل ایکی رکعت سن
اوقو، اویله‌ده فرضدن اوّل دورت رکعت، فرضدن صوڭ ایکی رکعت سن
نماز اوقو، آخشام ویستوده فرضدن صوگره ایکی رکعت سنت نمازلر اوق
جمعه‌ده فرضدن اوّل دورت رکعت، فرضدن صوگره هم دورت رکعت سن
اوقو، رمضان آینده هر کوننی یستو نمازندن صوڭ یکرمی رکعت تراوی
نمازی اوقو سنت مؤکده بولغان عمللردندر.

تراویح نمازی بیانده

تراویح نمازی یستودن صوڭ اوقولور؛ وتردن اوّل‌ده، صوگره‌ده درست‌در
تراویح نمازی مجموعی یکرمی رکعت‌در، اون سلام ایله اوقولور. دورت رکعت
بر سلام ایله بارسی بش نمازغنه قیلوب اوقولسه‌ده درست بولادر. رکو
وسجودده بولغان تسبیحلر هم تشهد تمامنده بولغان صلوات‌ده ترك قیلنما
قسقه‌چه‌غنه بولسه‌ده اوقو تیوشدر. تراویح نمازنده امام قچقروب قرائت ایته
مقتدیلر طڭلاب طوررلر، تراویح نمازی ایرلرگه‌ده هم خاتونلرغه‌ده سنت‌د
تراویح نمازینڭ هر دورت رکعتی بر ترویحه اسمنده بولادر؛ بر ترویح
اوقولغاچ ینه دورت رکعت اوقور قدرلی طوقتاب یال ایتوب طورو سنتد
بونده هم بوش اوطورماینچه ذکر وتسبیحده بولو مستحب‌در. شونڭ ایچون
هر ترویحه آراسنده قچقروب تسبیح ایتولوب باشقه‌لرنڭ طڭلاب طوررلر
مستحب عملنی ادا قیلو بولادر.

ترویحه آراسنده قچقروب اینوله طورغان تسبیح شولدر:

سُبْحَانَ ذِی الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ ❁ سُبْحَانَ ذِی الْعِزَّةِ وَالْعَظَمَةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْجَبَرُوتِ ❁ سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَیِّ الَّذِی لَا يَمُوتُ ❁ سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ ❁ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ نَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ ❁ نَسْئَلُكَ الْجَنَّةَ وَنَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ ❁

ممکن بولغانده بتون رمضان بوینه تراویح نمازنده ضم سوره اورنینه بتون قرآن ختم ایتلسه بیك الوغ ثوابلی هم سنت عملدندر.

مسجدکه کرگانده جماعت تراویح نمازینی اوقی باشلاغان بواسه‌لر تیزدن باروب امامغه ایارماینچه اوّل یستونكْ فرضینی اوقوب صوگره تراویحغه کرشو تیوش بولادر، تراویحنكْ قالغان رکعتلری صوگره اوقولور.

تراویحده بشنچی ترویحه نمامنده تسبیح اینکاندن صوكْ شول دعا اوقولوب یوز سیپالور:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ ❁ اَللّٰهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْاِيمَانِ ❁ وَشَرِّفْنَا بِشَرَافَةِ الْهِدَايَةِ وَالْعِرْفَانِ ❁ وَاَكْرِمْنَا بِصِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ ❁ وَارْزُقْنَا الْجَنَّةَ وَالْغُفْرَانَ ❁ وَتَقَبَّلْ مِنَّا تَرَاوِيحَنَا يَا سُبْحَانُ ❁ وَاسْتَجِبْ دُعَائَنَا يَا حَنَّانُ ❁ بِفَضْلِكَ وَجُودِكَ يَا مَنَّانُ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ❁

سنة غير مؤكده عمللر

ایکندی نمازندن اوّل دورت رکعت نماز اوقومق، یستودن اوّل دورت رکعت سنت اوقومق، قرآن اوقور آلدندن بسمله ایتمك، هر بر یاخشی اشنی بسمله ایله باشلامق، جمعه‌کوننده، ایکی عید کونلرنده، عرفه‌کوننده غسل قیلمق، قبرلرنی زیارت‌قیلمق کبی اشلر بارچه‌سی سنة غیر مؤکده عمللردندر

سنة علی الکفایة عمللر

هر فرض نماز ایچون اذان اوقومق، اوشانداق هر فرض نمازنی اوقور آلدندن قامت اوقومق، مسلمان آدمگه اوچراغانده قچقروب سلام بیرمك (اما یالغزغنه بولغانده سلام بیرو سنت کفایه‌گنه توگلدر بیرماینچه کیتو تیوش توگل)، اعتکاف قیلمق. اوشبو اشلر سنت کفایه‌درکه جماعتدن برسی قیلسه قالغانلر شلنه‌گه مستحق بولمازلر.

اعتکاف بیاننده

رمضان شریفنك آخرغی اون کونی ایچنده ایك آزی بر کون ایرلرنك مسجدکه کروب عبادت، ذکر وتسبیح، توبه وتضرع ده بولمقلریدر اعتکافکه کرگان کشینك دنیا اشی ایچون، یا ایسه باشقه‌چه بر بر عذرسز چغوب یورووی درست توگلدر. آشاولری، ایچولری هم‌یوقلاولری مسجدده بولور. مسجدده وقتده دنیا سوزلری هم فائده‌سز بولغان یوق سوزلر، حکایه‌لر سویلاب اوطورو مکروه بولادر. هر وقت ذکر وتسبیح هم قرآن اوقو کبی یاخشی اشلر برله‌گنه وقتنی اوزدرو تیوشلی بولادر.

آشاو ایچوده بولغان سنتلر

آشارغه باشلاغانچی هم آشاغاندن صوکره قوللرنی یومق، آشاغانده هم ایچکانده آیاق اوستنده بولمازسزلق، آشار آلدندن (بسمله)، آشاب

رگاچ (الحمد لله) دیوب شکرانه قیلمق، آشاودن اوّل‌ده، صوڭره‌ده آزراق
رز قایمق، ضرور بولماغانده قورال فلان طوتماینچه قول برله‌گنه آشامق،
شاونی هم ایچونی اوڭ قول برله قیلمق، خاتون هم باالارى برله بر طابنده
شامق، اوشبو اشلر هر قایوسى سنت عمللردندر. ترك ایتو بیك الوغ
بسزلك هم مکروه بولغان عادتدر.

کیوم کیوده تیوشلی بولغان سنتلر

کیوم آق، قارا، یا ایسه یاشل توسده بولمق، کیومنی طوزغانچی کیوب
وزغاندن صوڭره‌ده آیاق آستینه طاشلاب اسراف قیلماینچه، بر کیراك یرگه
وتمق، یا ایسه محتاجلرغه صدقه قیلمق، هروقت یاخشی ویاڭی کیوملرنی گنه
بماینچه ایسکی ویاماولی کیوملرنی‌ده کیمك، کیومنی صالغاچ توروب قویمق،
کیوملر اسراف درجه‌سنده اوزون هم کیڭ بولمازسزاق، شولایوق ادب
تربیه‌نڭ خلافنده طار وقصقه‌ده بولمازسزلق، نماز اوقور ایچون باشقه چالمه
یگان کیومنی کیمك، اوشبو اشلر هر قایوسى سنت عمللردندر.

هر کم اوزین اوزی سنت بولغان روشچه تربیه قیلو طریقی

اوچراغان مسلمانغه سلام بیرمك، اول کشی کیراك طانوغان، کیراك طانوماغان
کشی بولسون، الوغلرنی حرمتلاب کچوکلرگه شفقت قیلمق، الوغ کشیلرگه
آبزی، آغای، افندی، حضرت کبی سوزلر ایله کچکنه‌لرگه انم، طوغانم،
شاکرد کبی مرحمتلی سوزلر ایله خطاب ایتمك، جمعه وعید کونلرینی الوغ
توروب شادلقلی بولمق، آغزنی هر وقت مسواك ایله اشقوب یووب ناچار
یسدن پاك طوتمق، آشاغانده آشقه کرورلك قدرلی بولسه میوقلرنی قصقارتمق،
خاتون تربیه قیلورلق قدرتی بولغان کشی اویلانمك، اوشانداق ابده

بارورغه یارادی قزلر کیاوگه بارمق، یاقین قرنداشلرنی دوست ایشلرن
تیره کورشیلرنی چاقروب قوناق قیلوب آراده بولغان یاقینلقلرنی اظهار قیل
کشی ایله قول طوتوشوب کورشمك، قز خاتون جماعتینك ضعیف و
ایدکلرینی توشونوب هر وقت آنلرغه مرحمتلی وشفقتلی بولمق، قو
کیلسه آنی شادلق برله قارشی آلمق، کشیگه قوناق بولوب بارغانده ی
خواجه‌سندن رخصت برله کرمك، اوزگه اوخشاغان هم اوزنك یاراتقان اشلر
باشقه مسلمان قرداشلرگه‌ده تلامك، بر کمسه محتاج بولوب بر نرسه، یا
بورچ صورارغه کیاسه ممکن قدرلی اول کمسه‌گه اعانه قیلمق، اگر اعانه
قولدن کیلماسه طاتلی تل برله اوزگنی معذور کورسانمك، اویقودن ا
طورمق، خسته کشینك حالینی صوری بارمق، قبرلرنی زیارت قیلمق، ه
وقت پیغمبر صلی الله علیه وسلمگه صلوات ایتمك وبونك کبی اشلر همه
سنت عمللردندر.

باب خامس مستحب عمللر بیاننده

پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم کوب قیلغان عمللر، یا ایسه قیلوچی کش
ثوابلی بولور دیگان عمللر مستحبدر. مستحبنی قیلغان کشیگه ثواب بولو
ترك ایتوچیگه هیچ بر نرسه بولماز.

نفل نمازلری اوقو مستحب عملدر؛ اگر بر کشینك قضاغه قالغان فر
نمازلری بولسه اول کشینك نفل نمازلر ایله اوغراشووی فائده‌سز بر اشد
اوّل قضاغه قالغانلرینی اوقو تیوش بولادر؛ نماز مکروه بولماغان وقتلرده
آخشامدن صوك ایکی رکعتدن آلتی رکعتکه قدرلی، یستودن صوك دور
رکعت نماز اوقو مستحب عملدن بولور.

بر کشی نفل نمازینه کرشسه تمام قیلووی واجب بولادر، اگر بوز

يتاروب اوقو هم واجب بولور. نفل نمازلرینك هر بر قعده‌سنده صلوات دعا اوقولادر.

قرآن کریم‌نی بیلك اخلاص ایله اوقوبیلك کوب ثوابلی بولغان مستحب ملدر، هر وقتده قرآن اوقونی عادت قیلو تیوشدر؛ بو خصوصده پیغمبرمز لی الله علیه وسلم:

(اِقْرَؤُا الْقُرْاٰنَ فَاِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيامَةِ شَفِيعاً لِاَصْحَابِهِ) دیوب بورمشدر. معناسی: (سز قرآننی اوقوگز تحقیق اول قرآن قیامت کوننده وقوچی کمسه‌لرگه شفاعتچی بولوب کیلور) دیمکدر.

قرآن کریم‌دن بر آیات اوگرانو، یا ایسه اوگرانو قله نیچه رکعت فل نمازی اوقودن افضلدر. ینه پیغمبرمزنك حدیثی: (خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْاٰنَ وَعَلَّمَهُ) یعنی سزنك ایزگوراکگز قرآن‌نی اوزی‌ده اوگرانوب م باشقه‌لرغه‌ده اوگراتکان کمسه‌در.

قرآن اوقوغاندن صوڭره قیلونا طورغان دعا:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ ۞ اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْاٰنَ لَنَا فِي الدُّنْيَا رَاحَةً وَفِي الْقَبْرِ مُونِساً وَاِلَى الْجَنَّةِ رَفِيقاً وَعَلَى النَّارِ سِتْراً وَحِجَاباً ۞ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ هٰذِهِ الْقِرَاٰءَةِ الْمُعَظَّمَةِ اِلٰى رُوحِ سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِينَ ۞ وَاِلٰى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ ۞ وَاِلٰى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْاَتْقِيَاءِ

وَالصُّلَحَآءِ وَالشُّهَدَآءِ وَالزُّهَدَآءِ ❁ وَاِلٰى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْمُؤْمِ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ الْاَحْيَآءِ مِنْهُمْ وَالْاَموَا
وَاِلٰى اَرْوَاحِ اٰبَآئِنَا وَاُمَّهَاتِنَا وَاَجْدَادِنَا وَجَدَّاتِنَا وَاَوْلَا
وَاِخْوَانِنَا وَاَخَوَاتِنَا وَاَعْمَامِنَا وَعَمَّاتِنَا وَاَخْوَالِنَا وَخَ الَا
وَاُسْتَاذِنَا ❁ وَاِلٰى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْاَمْوَاتِ الْمُسْلِمِينَ كَآفَّةً وَعَامَّ
بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ اٰمِينْ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ مُحَ
وَاٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ❁

صلواتِ شریفه بیاننده

صلوات ایتو بیك الوغ ثوابلی هم مستحب عملدر. صلواتنی کو
اینکان کمسه‌گه پیغمبر صلی الله علیه وسلم‌نك شفاعتی واجب بولور، صلوات‌ن
کوب تورلیسی بار، ایڭ قصقه‌سی: (اللهم صل علی سیدنا محمد وعلی آل
دیوب ایتودر، شونی هر وقتده تلده بولدرو تیوشلی بر اشدر.

تورلی صلوات‌لر

هر وقت اوقورغه تیوشلی صلوات

اَللّٰهُمَّ صَلِّ صَلٰوةً كَامِلَةً وَسَلَامًا تَآمًّا عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى اٰ
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ تَنْحَلُّ بِهِ الْعُقَدُ وَتَنْفَرِجُ بِهِ الْكُرَبُ وَتُقْضٰى بِ

الْحَوَائِجُ وَتُنَالُ بِهِ الرَّغَائِبُ وَحُسْنُ الْخَوَاتِمِ وَيُسْتَسْقَى الْغَمَامُ
بِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ فِى كُلِّ لَمْحَةٍ وَنَفَسٍ بِعَدَدِ
كُلِّ مَعْلُومٍ لَكَ ❁

صلوات منجیه

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلٰوةً تُنْجِينَا بِهَا
مِنْ جَمِيعِ الْأَهْوَالِ وَالْآفَاتِ ❁ وَتَقْضِى لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ
وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ السَّيِّئَاتِ ❁ وَتَرْفَعُنَا بِهَا أَعْلَى الدَّرَجَاتِ
وَتُبَلِّغُنَا بِهَا أَقْصَى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيعِ الْخَيْرَاتِ فِى الْحَيٰوةِ
وَبَعْدَ الْمَمَاتِ ❁ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ❁

صلوات مقبوله

اللهم صل على سيدنا محمد سَيِّدِ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ ❁ وَإِمَامِ مَكَّةَ
وَالْمَدِينَةِ وَالْحَرَمِ ❁ وَتَرْجُمَانِ لِسَانِ السَّلَفِ وَالْكَرَمِ ❁ وَعَلَّمَ
الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ❁ أَصْلُهُ نُورٌ وَنَسْلُهُ آدَمُ ❁ بَعْثُهُ مُؤَخَّرٌ
وَخَلْقُهُ مُقَدَّمٌ ❁ اِسْمُهُ الشَّرِيفُ مَكْتُوبٌ عَلَى اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ

بِياقُوتِ الْجَوْهَرِ وَالْقَلَمِ ۞ جِسمهُ الشَّرِيف مَدْفُونٌ فِي الْمَدِينَ
الْمُنَوَّرَةِ وَالْحَرَمِ ۞ فَطُوبىٰ لِمَنْ رَاٰهُ وَتَابَعَهُ وَلِمَنْ اَسْلَمَ
مَنْبَعُ الشَّفَاعَةِ يَوْمَ الْحَشْرِ وَالنَّدَمِ ۞ مَتْبَعُ الشَّفَاعَةِ لِلْعَاصِين
قَائِلًا يَارَبِّ السَّلَمِ ۞ يَوْمَ يَالَيْتَ اتَّحَلْنَا تُرَابَ تَحْتَ الْقَدَمِ
اُمَّتِي اُمَّتِي وَاُمَّتَا يَاذَ اللُّطْفِ وَالْكَرَمِ ۞ فَيُنَادِي الْمُنَادِي
مِنْ قِبَلِ الرَّحْمٰنِ الْاَرْحَمِ ۞ قَبِلْتُ شَفَاعَتَكَ يَانَبِيَّ الْمُحْتَرَمِ
اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَاخَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا حَزَنٌ وَلَا اَلَمٌ ۞ ثُمَّ رَضِيَ
اللّٰه تعالى عَنْ اَبِي بَكْرٍ وَعَنْ عُمَرَ وَعَنْ عُثْمَانَ وَعَنْ عَلِيٍّ
ذَوِي الْكَرَمِ ۞ ثُمَّ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْ خَادِمِ الشَّرِيعَةِ الْاِمَامِ
الْاَعْظَمِ ۞ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ
لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

قبرلرنى زيارت ايچون بارغانده، يا ايسه قبرلر ياننذن اوزغانده
شول دعا اوقولور:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَاِنَّا اِنْشَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ
اَسْأَلُ اللّٰهَ لِي وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ ۞

طعام صوگنده اوقولا طورغان دعا:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی اَطْعَمَنِی وَسَقَانِی وَجَعَلَنِی مِنَ الْمُسْلِمِینَ ❁

بر برگه کرگاچ، یا ایسه مجلسکه اوطورغاچ اوقولا طورغان دعا:

اَللّٰهُمَّ اَنْزِلْنَا مُنْزِلًا مُبَارَكًا وَاَنْتَ خَیْرُ الْمُنْزِلِینَ ❁

بر کمسه‌نڭ وفات خبرینی ایشتکانده اوقولا طورغان دعا:

اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُونَ ❁ اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِی اِحْسَانِهِ وَاِنْ كَانَ مُسِیئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ ❁

مسجدکه کرگانده اوقولا طورغان دعا:

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِی اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَاَغْلِقْ عَلَیَّ اَبْوَابَ غَضَبِكَ ❁

مسجددن چقغانده اوقولا طورغان دعا:

اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِیمِ ❁

دخی پیغمبر صلی الله علیه وسلمنی مدح قیلغان (قصیده ومدح النبی) لرنی یادقه آلمق هم اوقومق وبونڭ کبی اشلر بارچه‌سی کوب ثوابلی بولغان مستحب عمللردندر.

مدح النبی برنچی (*)

مُحَمَّدٌ اَشْرَفُ الْاَعْرَابِ وَالْعَجَمِ ‌‌ مُحَمَّدٌ خَیْرُ مَنْ یَمْشِی عَلَی قَدَمِ
مُحَمَّدٌ بَاسِطُ الْمَعْرُوفِ جَامِعَةً ‌‌ مُحَمَّدٌ صَاحِبُ الْاِحْسَانِ وَالْكَرَمِ

(*) هذه القصیدة من الاوّل ضربیٔ اُولی عارض البحر البسیط.

مُحَمَّدٌ تاجُ رُسْلِ اللهِ قاطبةً   مُحَمَّدٌ صادقُ الأقوالِ والكل

مُحَمَّدٌ ثابتُ الميثاقِ حافظهُ   مُحَمَّدٌ طَيِّبُ الأخلاقِ والشي

مُحَمَّدٌ خُبِيَتْ بالنورِ طينتهُ   مُحَمَّدٌ لَمْ يَزَلْ نورًا مِنَ القد

مُحَمَّدٌ حاكمٌ بالعدلِ ذو شَرَفٍ   مُحَمَّدٌ معدنُ الإنعامِ والحك

مُحَمَّدٌ خيرُ خلقِ اللهِ من مُضَرٍ   مُحَمَّدٌ خيرُ رُسْلِ اللهِ كُلِّهِم

مُحَمَّدٌ دينهُ حقٌّ نذيرُ به   مُحَمَّدٌ مُجملًا حقًّا على علم

مُحَمَّدٌ ذِكرهُ رُوحٌ لأنفسنا   مُحَمَّدٌ شكرهُ فرضٌ على الأمم

مُحَمَّدٌ زينةُ الدُّنيا وبهجتها   مُحَمَّدٌ كاشفُ الغمامِ والظُّلَم

مُحَمَّدٌ سيِّدٌ طابتْ مناقبهُ   مُحَمَّدٌ صاغهُ الرحمنُ بالنِّعم

مُحَمَّدٌ صفوةُ البارى وخيرتهُ   مُحَمَّدٌ طاهرٌ وساترُ التُّهم

مُحَمَّدٌ ضاحكٌ للضيفِ مكرمةً   مُحَمَّدٌ جارهُ واللهِ لَمْ يُضَم

مُحَمَّدٌ طابتِ الدُّنيا ببعثتهِ   مُحَمَّدٌ جاءَ بالآياتِ والحِكَم

مُحَمَّدٌ يومَ بعثِ الناسِ شافعنا   مُحَمَّدٌ نورهُ الهادى مِنَ الظُّلَم

مُحَمَّدٌ قائمٌ للهِ ذو هِمَمٍ   مُحَمَّدٌ خاتمٌ للرُّسْلِ كُلِّهِم

مدح النبی ایكنجی (*)

الصُّبحُ بَدَا مِنْ طَلْعَتِهِ وَاللَّيْلُ دَجَى مِنْ وَفْرَتِهِ

فَاقَ الرُّسُلَا فَضْلاً وَعُلاً أَهْدَى السُّبُلَا لِدَلَالَتِهِ

كَنْزُ الْكَرَمِ مَوْلَى النِّعَمِ هَادِی الْأُمَمِ لِشَرِيعَتِهِ

أَزْكَى النَّسَبِ أَعْلَى الْحَسَبِ كُلُّ الْعَرَبِ فِی خِدْمَتِهِ

سَعَتِ الشَّجَرُ نَطَقَ الْحَجَرُ شَقَّ الْقَمَرُ بِإِشَارَتِهِ

جِبْرِيلُ أَتَى لَيْلَةَ أَسْرَى وَالرَّبُّ دَعَى لِحَضْرَتِهِ

نَالَ الشَّرَفَا وَاللّٰهُ عَفَى عَمَّا سَلَفَا مِنْ أُمَّتِهِ

فَمُحَمَّدُنَا هُوَ سَيِّدُنَا فَالْعِزُّ لَنَا لِإِجَابَتِهِ

مُحَمَّدْ

(*) هذه القصيدة من أولى عروضي البحر المتدارك.

امتحان عمومی ایچون مناسب

سؤاللر:

— ١ —

مکلف نی دیگان سوز؟ نی برله کوچلنمش دیمکدر؟ افعال مکلفین نیچه؟ نیلر؟ فرض نرسه‌در؟ فرض نیچه تورلی بولا؟ نیلر؟ فرض عین نی؟ فرض کفایه نی؟ فرض عین عمللرنی سویلاگز!

— ٢ —

جمعه نمازی حقنده بلگانگزنی سویلاگز! نیندای کشیلرگه جمعه فرض بولادر؟ جمعه فرض بولماغان کشیلرنی سویلاگز! جمعه نمازی اوقلو ایچون شرطلری نیلردر؟ . . .

— ٣ —

قضا نماز دیوب نیندای نمازنی ایته‌لر؟ قایسی نمازلر قضا قیلونه‌در؟ قضا قیلونمی طورغان نمازلر قایسیلردر؟ صاحب الترتیب دیوب نیندای کشینی ایته‌لر؟ شول خصوصده بلگانگزنی سویلاگز!

— ٤ —

روزه دیوب نیندای عملنی ایته‌لر؟ روزه‌نک فرضی نیچه؟ نیلر؟ روزه‌نی بوزوب قضا لازم ایته طورغان اشلرنی سویلانگز! روزه‌نی برده بوزمی طورغان اشلر نیلردر؟ نیندای کشیلرنک روزه‌نی قضاغه قالدرولری درستدر؟ برکشی اوزی تلاب روزه‌سینی بوزسه حکمی نیدر؟ کفارت نیدر؟

— ٥ —

زکات نی دیمکدر؟ مصارف الزکوة دیوب نرسه‌نی ایته‌لر؟ مصارف الزکوة نیچه؟ نیلر؟ فقیر کمدر؟ مسکین؟ عامل؟ مدیون؟ مکاتب کمدر؟ زکات بیرو درست بولماغان اورنلرنی سویلاگز!

— ٦ —

زکاتی چغارلا طورغانماللر نیچه نورلی بولادر؟ نیلر؟ مال سوائم دیوب نرسه‌لرنی ایته‌لر؟ ثمن نیدر؟ بورچقه بیرلگان مالده زکات حکمی نیچکدر؟ زکاتنڭ فرض بولووی نیچه شرط برله‌در؟ نیلر؟

— ٧ —

زکاتنڭ زکاتدن حسابلانووی ایچون نیچه شرط بار؟ نیلر؟ شول شرطلر حقنده بلگانگزنی سویلاگز! حاجة اصلیه دیوب نرسه‌نی ایته‌لر؟ نصاب دیوب نرسه‌نی ایته‌لر؟ کموش نصابی کوبمی‌در؟ آلتون نصابی؟ مال تجارتده نیچکدر؟

— ٨ —

زکاتنڭ مقداری کوبمیدر؟ مال تجارتده زکات نیچك بیرلور؟ مال سوائم ده زکات‌نڭ مقدارینی سویلاگز! حج حقنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نیچك دیمشدر؟ حج‌نڭ فرض بولووی نیچه شرط برله‌در؟ نیلر؟ نیندای کشیلر مال جهتندن حج‌غه قادر دیوب ایتوله‌در؟ خاتونلرغه حج فرض بولامی؟....

— ٩ —

حجنڭ فرضلری نیچه؟ نیلر؟ احرام نه‌دیمکدر؟ وقوف؟ طواف نه‌دیمکدر؟ حجنڭ واجبلری نیچه؟ بیرنچی‌سی نی؟ ایکنچی‌سی نی؟ اوچنچی سی نی؟ دورتنچی سی نی؟ بشنچی‌سی نی؟

— ١٥ —

غسل نه دیمکدر؟ غسلنڭ فرضلری نیچه؟ نیلر؟ تننی نی روشچه یوو نیوش بولادر؟ سنت بولغان روشنچه غسل قیلو طریقینی سویلاگز!

— ١١ —

معلم العبادات ایکنچی قسم‌ده، ایکنچی باب‌ده نیلر بیان ایتلگان؟ فرض کفایه نیدر؟ بو کتابده بیان ایتلگان فرض کفایه‌لرنی سویلاگز!

— ١٢ —

اولم حالينه كيلگان بركشی حقنده اوزگزنك بلدكگز احكام اسلامیه‌نی سویلاگز! كفن نیچه قات بولادر؟ برنچی قات نی؟ ایكنچی قات نی اوچنچی‌سی نی؟ خاتونلر ایچون آرتدرلا طورغان ایكی قات كفن نیلر بولادر ضرورت بولغانده قایسیلرنی كیمتو یاریدر؟

— ١٣ —

جنازه نمازی حقنده بلگانگزنی سویلاگز! جنازه نمازینك باشقه نمازلرغه قاراغانده آیرماسی نرسه‌در؟ جنازه دعالرینی اوقوب كورسانگز! میتنی قبرگه دفن قیلوده اوزگزنك بلگانگزنی سویلاگز!

— ١٤ —

معلم العبادات ایكنچی قسم‌ده، اوچنچی باب‌ده نیلر سویلانگان؟ واجب عمللردن قایسیلرینی اوگراندگز؟ سجدهٔ سهو قای وقتده قیلونه‌در؟ واجب عمللردن بررسی قصدا ترك ایتلسه حكمی نی؟ فرضلردن برسی قالسه نی حكم؟ سجدهٔ سهو نی روشچه قیلنور؟

— ١٥ —

نمازده یاڭلشلق ایله ترك قیلنغان تقدیرده سجدهٔ سهونی لازم قیلا طورغان اشلرنی سویلاگز! نمازده یاڭلشلق ایله اجراء قیلنغان تقدیرده سجدهٔ سهونی واجب ایته طورغان اشلرنی سویلاگز!

— ١٦ —

نمازده ركعت حسابنده یاڭلشوچیلر ایچون اولغان احكام شرعیه‌نی سویلاگز!

— ١٧ —

سجدهٔ تلاوت قای وقتده تیوشلی بولادر؟ قرآنده نیچه سوره‌ده سجده آیتی بار؟ قایسیلر؟ شول آیتلردن كوبمی قدریسی اوقولسه سجده لازم بولادر؟ اگر بر آیت تكرار اوقولسه نیچكدر؟